

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е

№ 208

София, 17.01.2017 год.

Върховният касационен съд на Република България, III гражданско отделение в закрито съдебно заседание в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: МАРИЯ ИВАНОВА
ЧЛЕНОВЕ: ЖИВА ДЕКОВА
ОЛГА КЕРЕЛСКА

разглежда докладваното от съдия Декова
гр.дело №2099 по описа за 2016 год.

Производството по делото е образувано по касационни жалби на А. Н. Д. и на Прокуратура на Република България срещу въззивно решение от 30.12.2015г., постановено по гр.д.№3653/2015г. на Софийски апелативен съд.

С определение №574/28.06.2016г. е допуснато касационно обжалване на въззивното решение в частта, с която е потвърдено решение от 09.07.2015г. по гр.д.№6249/2014г. на Софийски градски съд в частта, с която е присъдена сумата 20 000лв. - обезщетение на имуществени вреди по предявения от А. Н. Д. срещу Прокуратура на Република България иск с правно основание чл.2, ал.1, т.3 ЗОДОВ, ведно със законната лихва, считано от 15.11.2012г. до окончателното изплащане на сумата, по касационна жалба на Прокуратура на Република България.

Касационното обжалване е допуснато на основание чл.280, ал.1, т.1 ГПК по поставения от касатора Прокуратура на Република България въпрос: „може ли по предявен иск с правно основание чл.2 ЗОДОВ за присъждане на обезщетение за имуществени вреди, които се състоят в заплащане на адвокатски хонорар, да се намали, поради прекомерност на адвокатското възнаграждение в наказателния процес”, който е разрешен в противоречие с решение №255 от 02.11.2015г. по гр.д.№1011/2015г. на ВКС, Шг.о.

Същевременно по въпроса е налице противоречива практика на съставите на ВКС, постановена по реда на чл.290 ГПК.

С решение №255 от 02.11.2015г. по гр.д.№1011/2015г. на ВКС, Шг.о., е даден положителен отговор на поставения въпрос: „може ли при предявен иск с правно основание чл.2 ЗОДОВ за присъждане на обезщетение за

имуществени вреди, които се състоят в заплащане на адвокатски хонорар, да се намали поради прекомерност адвокатското възнаграждение в наказателния процес”, като са изложени следните съображения: Несъмнено разноските, извършени в наказателното производство, представляват имуществена вреда по смисъла на чл.2, ал.1 от ЗОДОВ, тъй като са пряка и непосредствена последица от увреждането/незаконното наказателно преследване/. Адвокатското възнаграждение за защита по наказателното дело се включва в тези разноски, поради което при предявен иск по чл.2 от ЗОДОВ се дължи обезщетение за заплатения адвокатски хонорар, но само до разумния и обичайния размер. В съответствие с добрите нрави уврежданият също трябва да положи усилия, за да не увеличава размера на вредите. В противен случай съобразно чл.83, ал.2 от ЗЗД длъжникът не дължи обезщетение за вредите, които кредиторът би могъл да избегне, като положи грижи на добър стопанин. В правната литература тази хипотеза е позната като „последваща вина на пострадалия“/Ал. К., „Облигационно право. Общо учение за облигационното отношение. Книга първа“, изд.1992 г. на „Софи-Р“, 1992 г., стр.285/, която се обосновава с принципа на добросъвестността. Поведението на кредитора по време на причиняване на вредата или след това трябва да е съобразено с този принцип/А. К., „Облигационно право. Обща част“, четвърто издание от 2007 г. на „С.“ от 2007 г., стр.438/. Това означава, че след като пострадалият е могъл да получи правна защита по наказателното дело на разумна и нормална за пазарните условия цена, но вместо това е извършил прекомерни и неоправдани разходи, гражданският съд е длъжен в съответствие с чл.83, ал.2 от ЗЗД да намали обезщетението за заплатения от пострадалия адвокатски хонорар в наказателното производство до размер, съобразен с фактическата и правна сложност на наказателното дело. Критерии за обичайния размер на адвокатското възнаграждение се съдържат в Наредба № 1 от 9 юли 2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения, като съдът следва да се съобрази с фактическата и правна сложност на наказателното дело.

С решение №442 от 08.04.2016Г. по гр.д..№1643/2015Г. на ВКС, IVг.о., е даден отрицателен отговор на поставения правен въпрос: „може ли в производството по гражданско дело при предявен иск с правно основание чл.2, ал.1, т.2 ЗОДОВ /в редакцията на текста преди изм. С ДВ, бр.98/2012г./ сега чл.2,ал.1,т.3 ЗОДОВ за присъждане на обезщетение за претърпени имуществени вреди съдът да извършва преценка относно заплатения в наказателното производство адвокатски хонорар с оглед неговата прекомерност, съобразно действителната правна и фактическа сложност на делото“, като са изложени следните съображения: Според практиката на ВКС отговорността отговорността за съдебни разноски в гражданския процес е гражданско облигационно правоотношение, произтичащо от процесуалния закон и е уредено в него. В рамките на съдебното производство по гражданско дело, страната, в чиято полза съдът е решил

делото разполага с правото да претендира от насрещната страна направените в хода на процеса съдебни разноски - чл. 78 ГПК/(чл. 64 ГПК отм/). Отговорността за разноски в наказателното производство е уредена в Наказателно процесуалния кодекс/НПК/ – чл.301,т.12 НПК/чл.299,т.12 НПК отм./ . В НПК не е предвидена възможност за лицето, което е признато за невинно или наказателното производство срещу него е прекратено да претендира направените в хода на наказателното преследване съдебни разноски. Съгласно чл.170,ал.1 НПК/отм./ когато подсъдимият бъде признат за невиновен или наказателното производство бъде прекратено разноските по дела от общ характер остават за сметка на държавата, а разноските по дела, образувани по тъжба на пострадалия се възлагат на частния тъжител. Тази разпоредба от НПК/отм./ урежда разноските, които са изплатени в хода на наказателното производство по дела от общ характер от бюджета на съда на основание чл.167 НПК/отм./ - разноски и възнаграждения, изплатени на основание чл.97 НПК/отм./ на свидетели и поемни лица – чл.116,ал.5 НПК/отм./, възнаграждения и разходи на експерти – чл.123, ал.1 НПК/отм./ . В НПК/отм./ не са предвидени разпоредби, уреждащи хипотезата в чия тежест остават разноските, които е направил подсъдимия. Аналогична е и уредбата на съдебните разноски в Наказателно процесуалния кодекс в сила от 29.04.2009 г. Според чл.187, ал.1 НПК разноските по наказателното производство се посрещат от сумите, предвидени в бюджета на съответното учреждение, размерът им се определя от съда или органа на досъдебното производство – чл.188 НПК, съдът решава въпроса за разноските с присъдата или с определение – чл.189, ал.1 НПК. Когато подсъдимият бъде признат за виновен съдът го осъжда да заплати разноските по делото, включително адвокатското възнаграждение и другите разноски за служебно назначения защитник, както и разноските, направени от частния обвинител и гражданския ищец, ако са направили такова искане – чл.189,ал.3 НПК. Според чл.190, ал.1 НПК, когато подсъдимият бъде признат за невинен или наказателното производство бъде прекратено разноските по дела от общ характер остават за сметка на държавата - т.е. за сметка на държавата остават извършените разноски от бюджета на съда или на съответния орган на досъдебното производство, като не е уреден въпросът за разноските, извършени от подсъдимия. Липсата на процесуална възможност да се упражни претенцията за разноски в наказателния процес налага извод, че изразходваните средства в хода на наказателното преследване, приключило с оправдателна присъда или прекратено в хипотезите на чл.2,ал.1,т.2 ЗОДОВ/ в редакцията на текста до изменението с Д.в.бр.98/2012 г./ сега чл.2,ал.1,т.3 ЗОДОВ представляват имуществени вреди за лицето, подложено на неоправдана наказателна репресия, за която държавата дължи обезщетение на основание чл.4 ЗОДОВ. Отговорността за съдебни разноски по гражданско дело е уредена в чл.78 ГПК. Тази отговорност е обективна, обусловена е от изхода на делото и е в рамките на направените от страната, и

доказани с надлежни доказателства разноски. Съгласно разпоредбите на чл.78,ал.5 ГПК ако заплатеното от страната възнаграждение за адвокат е прекомерно съобразно действителната правна и фактическа сложност на делото съдът може по искане на насрещната страна да присъди по-нисък размер на разноските в тази им част, но не по-малко от минимално определения размер, съобразно чл.36 от Закона за адвокатурата. В посочения текст от ГПК е предвидена възможност за съда да намали адвокатския хонорар, поради прекомерност ако има искане на насрещната страна. Съдът е намерил, че разпоредбите на чл.78,ал.5 ГПК са приложими в съдебните производства по граждански дела само ако страната, в чиято полза съдът е решил делото претендира от насрещната страна направените в хода на делото съдебни разноски и при направено искане от тази насрещна страна за намаление на разноските в частта на заплатеното адвокатско възнаграждение, поради прекомерност съобразно действителната правна и фактическа сложност на делото. Отговорността на държавата за вреди от незаконни действия на правозащитни органи е уредена в чл. 2 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди. Съгласно чл.4 ЗОДОВ Държавата отговаря за всички вреди – имуществени и неимуществени, пряка и непосредствена последица от увреждането. Отговорността е обективна и не е обвързана от наличието или липсата на вина у длъжностното лице, пряк причинител на вредите. Отделните хипотези на отговорност на държавата за незаконни действия на правозащитните органи са уредени в чл. 2 от ЗОДОВ. В същият закон е предвиден и реда по който се разглеждат предявените искове за обезщетяване на вреди от незаконни действия на правозащитните органи. Посочената правна уредба на отговорността за съдебни разноски в гражданския процес и на отговорността на държавата за вреди от незаконни действия на правозащитни органи налага извода, че се касае за два различни правни институти с различна законова уредба.

С оглед на така констатираното противоречие в съдебната практика по въпрос, произнасянето по който е от значение за изхода на спора по предявения иск с правно основание чл.2, ал.1,т.3 ЗОДОВ за присъждане на обезщетение за претърпени имуществени вреди, изразяващи се в заплатено от подсъдимия/обвиняемия адвокатско възнаграждение за защита в наказателното производство, налице са предпоставките на чл.292 ГПК за спиране на настоящото производство и сезиране на Общото събрание на Гражданска колегия на ВКС с предложение за постановяване на тълкувателно решение по въпроса.

Водим от горното Върховният касационен съд, състав на III г.о.

ОПРЕДЕЛИ:

Отменя хода по същество.

СПИРА производството по гр.д.№2099/2016г. по описа на ВКС, Шг.о.

ПРЕДЛАГА на Общото събрание на Гражданска колегия на Върховния касационен съд да постанови тълкувателно решение по следния правен въпрос: Може ли при предявен иск с правно основание чл.2, ал.1, т.3 ЗОДОВ за присъждане на обезщетение за имуществени вреди, които се състоят в заплащане на адвокатски хонорар, да се намали поради прекомерност адвокатското възнаграждение в наказателния процес.

Определението не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: